

Global Ispat Koksna industrija d.o.o Lukavac (GIKIL) od 2017. godine nema okolinsku dozvolu za rad, čime radi protivno Zakonu o zaštiti okoliša Federacije BiH. Studiju o procjeni utjecaja na okoliš je u februaru 2020. godine zatražila Federalna uprava za inspekcijske poslove, a rok za predaju studije Ministarstvu za okoliš i turizam Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) je kraj septembra 2020.

Radnicima kompanije nije prvi put da su u stresnoj situaciji. GIKIL-u je 2018. oduzeta dozvola za rad, nakon čega je nađeno privremeno rješenje. Istovremeno, 2019. godine, zbog sumnje na organizirani kriminal, uhapšeni su vlasnici i neki članovi Nadzornog odbora GIKIL-a.

Stalno stanje stresa – ovako situaciju u kojoj se nalaze radnici opisuje inženjer Jasmin Imširović iz Lukavca, industrijskog gradića u blizini Tuzle na istoku Bosne i Hercegovine. U vrijeme pandemije, smatra naš sagovornik, posebno je teško jednoj grupi radnika.

„Riječ je o grupi koja je vrlo blizu završetka radne karijere. Hoćete li s dvije, tri godine radnog staža koje vam fale do penzije ići na biro, kada vas niko neće uzeti u neku firmu da radite, da postanete socijalni slučaj pred penziju“, pita se Imširović.

Njemu je GIKIL prvo i do sada jedino radno mjesto. Bez obzira na teškoće ove kompanije, ovaj inženjer smatra da se vrijedi boriti za opstanak i poboljšanje koksare.

Emotivno i profesionalno za GIKIL je vezan i Nurdin Đuzić, predsjednik Sindikata radnika ove kompanije. Za RSE kaže da su „odluke nadležnih institucija iz prošlosti krive za stanje u kakvom je GIKIL sada“.

U Lukavcu živi i profesor na tuzlanskom Univerzitetu Abdel Đuzić. Doktor tehničkih nauka iz oblasti zaštite okoline i ekološkog inženjerstva ranije je bio i član Nadzornog odbora GIKIL-a. Za Radio Slobodna Evropa kaže da je itekako vezan za kompaniju. „Ne može se jednostavno isključiti i reći – vi zagađujete, evo vam inspekcija, mi ćemo vas zatvoriti. Šta ćete s 900 ljudi, ti ljudi neće tako lako prepustiti fabriku od koje žive.“, dodaje Đuzić.

Iz Uprave GIKIL-a za RSE kažu da je očuvanje radnih mjesta prioritet, posebno u vrijeme pandemije. Suad Imamović, zamjenik generalnog direktora GIKIL-a, navodi kako su nastojali spasiti svako radno mjesto, iako su se uvjeti rada značajno promijenili.

Treći najveći izvoznik (zagađenja)?

Današnji GIKIL nastao je od koksno-hemijskog kombinata (KHK) za vrijeme socijalističke Jugoslavije.

Koksna baterija izgrađena je od 1945. – 1959., s objektima za proizvodnju nus proizvoda koksne peći i električne energije, praćenu hemijskim proizvodima (đubriva, anhidrida maleinske kiseline). U januaru 2003. godine prerasla je u KIL (Koksna industrija Lukavac), a u novembru 2003. postala kompanija GIKIL, uz sudjelovanje Global Steel Holdings Limited (bivši Global Infrastructure Holdings Limited), čiji je bivši predsjedavajući Promod Mittal, indijski poduzetnik, osumnjičen za organizirani kriminal u vezi s GIKIL-om.

Zbog neispunjavanja obaveza GSHL-a, uprava GIKIL-a je pokrenula postupak za isključenje ove kompanije iz upravljačke strukture i ti procesi su u toku, potvrdili su iz GIKIL-a za RSE. Time je Vlada Tuzlanskog kantona postala većinski vlasnik u upravljačkom smislu. Iz GIKIL-a kažu da se pitanja o upravljačkoj i vlasničkoj strukturu GIKIL-a tek trebaju rješavati, jer je i firma KHK dio GIKIL-a koji je u vlasništvu TK-a, pod stečajem. Nejasno je i kome je udio GIKIL-a koji je oduzet od investitora GSHL prepušten.

„Bilo je planirano da 77 miliona uplati GSHL, od toga je uplaćeno 35 miliona, a 42 miliona nisu. Uprava je bila dužna da tako postupi“, kazao je za RSE zamjenik generalnog direktora GIKIL-a Suad Imamović.

Danas je GIKIL jedan od najvećih izvoznika u BiH, na drugom mjestu, prema podacima Uprave za indirektno oporezivanje BiH.

U udruženju za zaštitu okoliša Eko forum iz Zenice navode kako je GIKIL i jedan od najvećih zagađivača ove regije.

Tokom 2018. godine iz GIKIL-a je iscurio katran i ulio se u rijeku Bosnu i potom Savu. Istovremeno, kako navode u udruženju, koksara je i među najvećim zagađivačima zraka, što, uz ostale pogone u ovom kraju, Tuzlu i Lukavac svrstava na listu najzagađenijih gradova na svijetu, posebno u zimskom periodu, kada industrijskom zagađenju doprinose vremenske prilike i domaćinstva koja se griju na ugalj. Posljedice na zdravlje ljudi su brojne, a u izvještaju Univerzitetskog kliničkog centra Tuzla od februara 2020. navedeno je da je zbog zagađenja zraka na Klinici za plućne bolesti Univerzitetskog kliničkog centra u Tuzli drastično povećan broj hospitaliziranih pacijenata s respiratornim oboljenjima. Najviše ih je bilo s područja Tuzle, Lukavca i Živinica.

GIKIL je do 2017. godine poslovao po okolinskoj dozvoli iz 2012. godine, koja ima petogodišnji rok. Nakon 2017. kompanija nije pribavila novu dozvolu, jer nije ispunjavala minimum uvjeta, saopćeno je u junu 2020. godine iz Ministarstva za okoliš i turizam Federacije BiH. Tada su se Ministarstvu obratili iz GIKIL-a kako bi zatražili privremenu dozvolu za rad, te uvoz sirovina.

Nakon što je prvi zahtjev za okolinsku dozvolu odbijen, Federalna uprava za inspeksijske poslove donijela je rješenje o zatvaranju pogona u novembru 2018. godine, nakon čega je uslijedio niz sastanaka, dogovora i obećanja za ulaganja u zaštitu okoliša.

Tada su protestirali i radnici GIKIL-a ispred Vlade FBiH u Sarajevu, tražeći da se ne obustavlja rad.

I drugi zahtjev za dozvolu je odbijen rješenjem od 30. decembra 2019. godine, a GIKIL je protiv njega pokrenuo upravni spor u Kantonalnom sudu u Sarajevu, koji je i dalje u toku. Federalna uprava za inspeksijske poslove je u februaru 2020. godine izdala rješenje kojim je GIKIL-u naloženo pribavljanje okolinske dozvole za prekid rada postrojenja i pogona, odnosno izrada Studije o procjeni utjecaja na okoliš za zatvaranje. Ovaj rok ističe sa završetkom septembra. Posljedice industrijskih postrojenja u okolini Lukavca ne bi trebale

biti problem samo Lukavca, smatra inženjer Imširović. Nakon što Studiju o štetnosti utjecaja na okoliš za zatvaranje Uprava GIKIL-a preda Ministarstvu, ova institucija ima 90 dana da formira komisiju koja će odlučivati dalje.

Zamjenik direktora Imamović kaže da je Studija gotova i da će je predati Ministarstvu u narednim danima.

„Rješenje Inspekcije je rezultat prošlosti, a naša je obaveza da uradimo po ovom nalogu. O ishodu sad ne možemo govoriti. Mi smo opredijeljeni da radimo uz poštivanje svih zakonskih okvira. Osim toga, izradili smo i zahtjeve za novu okolinsku dozvolu, predali ih početkom septembra i vjerujemo da će Ministarstvo prihvatiti zahtjev“, kazao je za RSE zamjenik generalnog direktora GIKIL-a.

Iz Federalnog ministarstva okoliša i turizma za Radio Slobodna Evropa kažu da će, kad Studija bude zaprimljena, postupati u skladu s nadležnostima.

„Federalno ministarstvo okoliša i turizma do danas nije zaprimilo nikakav zahtjev za zatvaranje GIKIL-a, pa samim time ni studiju o procjeni utjecaja na okoliš koja je sastavni dio tog zahtjeva.

U postupku zatvaranja ovakvog kompleksa, u kojem se radi i s opasnim materijama, neophodna je studija o procjeni utjecaja na okoliš i javna rasprava. Kada takav predmet bude zaprimljen u Ministarstvu bit će prosljeđen referentnom sektoru na nadležno postupanje“, navodi se u pisanom odgovoru za RSE.

Izvor: slobodnaevropa.org